

УДК 355.4

І. Ф. Ролін

ОБҐРУНТУВАННЯ РАЦІОНАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ ОРГАНІЗАЦІЇ КЕРІВНИЦТВА ТА ПОСЕРЕДНИЦЬКОГО АПАРАТУ ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНИХ НАВЧАНЬ ЗІ З'ЄДНАННЯМ (ВІЙСЬКОВОЮ ЧАСТИНОЮ) ВНУТРІШНІХ ВІЙСЬК

На підставі порівняльного аналізу основних показників загальновійськових навчань у Збройних Силах і тактико-спеціальних навчань у внутрішніх військах у ланці з'єднання (військова частина) обґрунтовано раціональну структуру керівництва навчань, яка враховує специфіку підготовки з'єднань (військових частин) внутрішніх військ до дій за надзвичайних обставин мирного часу. Розроблено типовий варіант схеми організації керівництва та посередницького апарату тактико-спеціальних навчань зі з'єднанням (військовою частиною) внутрішніх військ.

Постановка проблеми. Можливість залучення угруповання внутрішніх військ до масштабних дій за надзвичайних обставин змушує відповідні органи управління передбачати бойове злагодження не тільки підрозділів і бойових груп, але й частин та з'єднань, і з цією метою планувати й проводити військові навчання на фоні складної оперативної обстановки, що динамічно змінюється, як у великих населених пунктах, так і поза їх межами, не лише у складі підрозділу, але й, як мінімум, військової частини. В іншому разі мова про готовність військ до таких дій буде лише декларативною.

З іншого боку, дефіцит фінансових і матеріальних ресурсів обмежує кількість навчань на місцевості та масштаб залучення військ. Тому організованість і повчальність таких навчань набувають особливого значення, а ситуація, коли замість повчального розіграшу дій війська "простоюють", неприпустима, і це є компетенцією керівника і керівництва навчань. У зв'язку з цим доречно згадати слова Г. К. Жукова. На його думку, коли навчання з частиною або штабом давало відчутну користь його учасникам – це найбільша нагорода за працю. Якщо ж ті, хто навчались, не отримали нічого нового і не набули знань з особистого багажу старшого начальника, то таке навчання є прямим докором совісті керівника навчань і підкреслює його неповноцінність [1].

Безумовно, від уміння керівника організувати злагоджену роботу керівництва та посередницького апарату залежить повчальність проведення навчань. Як свідчить практика, для цього ще на етапі підготовки важливо мати раціональну структуру керівництва та посередницького апарату, яка б, з одного боку, не сковувала ініціативу тих, хто навчається, а з іншого, – сприяла б динамічному та повчальному розіграшу навчань. Таку структуру треба схематично відображувати у пояснювальній записці до плану проведення навчань.

Для відпрацювання схеми керівництва та посередницького апарату у разі планування командно-штабних навчань на картах керівник навчань може скористатися методичними рекомендаціями [2]. У зв'язку з цим проблем, як правило, не виникає: адже війська не залучаються, а на папері, як відомо, "завжди гаразд". Під час підготовки навчань із залученням військ за тематикою, пов'язаною з виконанням службово-бойових завдань у формі спеціальних операцій (у внутрішніх військах такі навчання прийнято називати тактико-спеціальними, далі – ТСН), малий досвід їх проведення та відсутність нормативних і методичних документів з організації таких навчань змушують керівника за типову вибирати схему керівництва та посередницького апарату (рис. 1), що застосовується на загальновійськових навчаннях у Збройних Силах і є майже незмінною з радянських часів [3].

Зазначена структура складалася тривалий час і довела свою ефективність в умовах навчання військ різним видам бою. Вона орієнтована на загальновійськові з'єднання та військові частини із засобами посилення. На ТСН бойові дії можуть відпрацьовуватись, проте вони не є характерними під час виконання службово-бойових завдань у мирний час. Здебільшого застосування громіздкого керівництва на ТСН змушуватиме керівника залучати майже весь управлінський апарат, що не є припустимим для внутрішніх військ, адже потрібно забезпечувати планову службово-бойову діяльність.

Думається, якщо специфіку тактико-спеціальних навчань у внутрішніх військах чітко позначити, то може постати питання про перегляд функцій органів та посадових осіб керівництва, їх перерозподіл і, відповідно, раціоналізацію структури керівництва та посередницького апарату ТСН.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання наукового обґрунтування змісту, обсягу роботи, алгоритмів дій командирів, штабів, інших посадових осіб та органів управління у ході

організації та проведення тактико-спеціальних та командно-штабних навчань у внутрішніх військах є актуальними, що пов'язано з відсутністю сучасної нормативної бази з проведення навчань. Методика підготовки та проведення тактико-спеціальних навчань, яка змістовно викладена у [4], орієнтована на завдання і структуру внутрішніх військ радянського періоду. Відповідно, склад керівництва та посередницького апарату там надається без урахування змін, які набули з'єднання і військові частини внутрішніх військ останнім часом.

У [5] розроблено типовий варіант організації та проведення ТСН з усередненими для різної тематики часовими показниками, зазначено завдання основних посадових осіб керівництва, утім це не дає уявлення про загальну структуру керівництва таких навчань.

Метою статті є обґрунтування раціональної структури керівництва навчань, яка б враховувала специфіку підготовки з'єднань (військових частин) внутрішніх військ до дій за надзвичайних обставин мирного часу, а також розроблення типового варіанта схеми організації керівництва та посередницького апарату тактико-спеціальних навчань зі з'єднанням (військовою частиною) внутрішніх військ.

Виклад основного матеріалу. Під структурою керівництва навчаннями будемо розуміти впорядковану сукупність взаємопов'язаних елементів зазначеного керівництва, що перебувають між собою у стійких відносинах, як єдине ціле, і забезпечують організацію і проведення навчань на високому методичному рівні.

Будь-яка структура органів управління військами вважається раціональною за умови її відповідності структурі завдань (на етапі вироблення рішення на застосування військ) та структурі військ (на етапах доведення рішення до виконавців і контролю за виконанням). У цьому полягає діалектичне протиріччя структури: вона повинна бути гнучкою (у зв'язку з різноманітністю завдань) і одночасно жорсткою, незмінною (з огляду на стабільність військової структури) [6].

На військових навчаннях зазначене протиріччя розв'язується внаслідок того, що керівництво та посередницький апарат містять функціональні елементи, які повинні відповідати головним, найбільш типовим завданням, що виконуватимуться у процесі організації та проведення навчань, і структурні елементи, які мають відповідати організації військ, що навчаються.

Аналіз організації та проведення ТСН з бригадою (полком) внутрішніх військ [4] свідчить, що головними, найбільш типовими завданнями, які виконуються у процесі організації та проведення

навчань, як правило, є такі: підготовка керівництва, посередницького апарату та інших груп; підготовка району та навчальної матеріально-технічної бази навчань; планування навчань; підготовка військ (органів управління), що залучаються до навчання; розіграш дій військ; закінчення розіграшу дій та повернення у пункти постійної дислокації. Якщо не заглиблюватися у змістовний складник, то такі ж завдання виконує і керівництво загальновійськових навчань. Для цього створюються (див. рис. 1) два найбільш потужних основних функціональних елементи – штаб керівництва та апарат посередників, а також призначаються помічники із позначеного противника, мішеневої обстановки, імітації разом із силами та засобами, що їм надають, та дослідницька група. Саме ці функціональні елементи повинні відповідати за виконання типових завдань організації та проведення навчань. Структурними елементами, що відповідають організації військ на бригадних тактичних навчаннях, є інститут заступників керівника навчань та його помічники з родів військ. Сама назва цих структурних елементів говорить про їх відповідність конкретному виду або роду військ. Водночас вони є старшими посередниками з певного виду забезпечення.

Виходячи з наведених міркувань існуючий склад елементів структури керівництва навчань є таким, що забезпечує виконання функцій і завдань під час підготовки та проведення навчань за будь-якою тематикою – загальновійськовою чи спеціальною для внутрішніх військ, проте є надто громіздким для ТСН. Тому виникає необхідність визначити специфічні ознаки ТСН у порівнянні з тактичними навчаннями, які свідчитимуть на користь спрощення зазначеної структури. Основою повчального проведення будь-яких навчань, їх квінтесенцією, безумовно, є розіграш дій військ. Тому, очевидно, ключові відмінності між загальновійськовими і тактико-спеціальними навчаннями потрібно шукати під час порівнювання методик проведення розіграшу.

Під розіграшем дій військ розуміється сукупність заходів, спрямованих на відпрацьовування планових навчальних питань у рамках створеної обстановки, які проводяться особисто керівником навчань із залученням керівництва та посередницького апарату, згідно з рішеннями, наказами і розпорядженнями командирів, яких навчають, і фактичними діями військ. Розіграш проводиться шляхом нарощування обстановки, позначення та імітації, доведення різних обмежень і розпоряджень, що видаються керівником навчань.

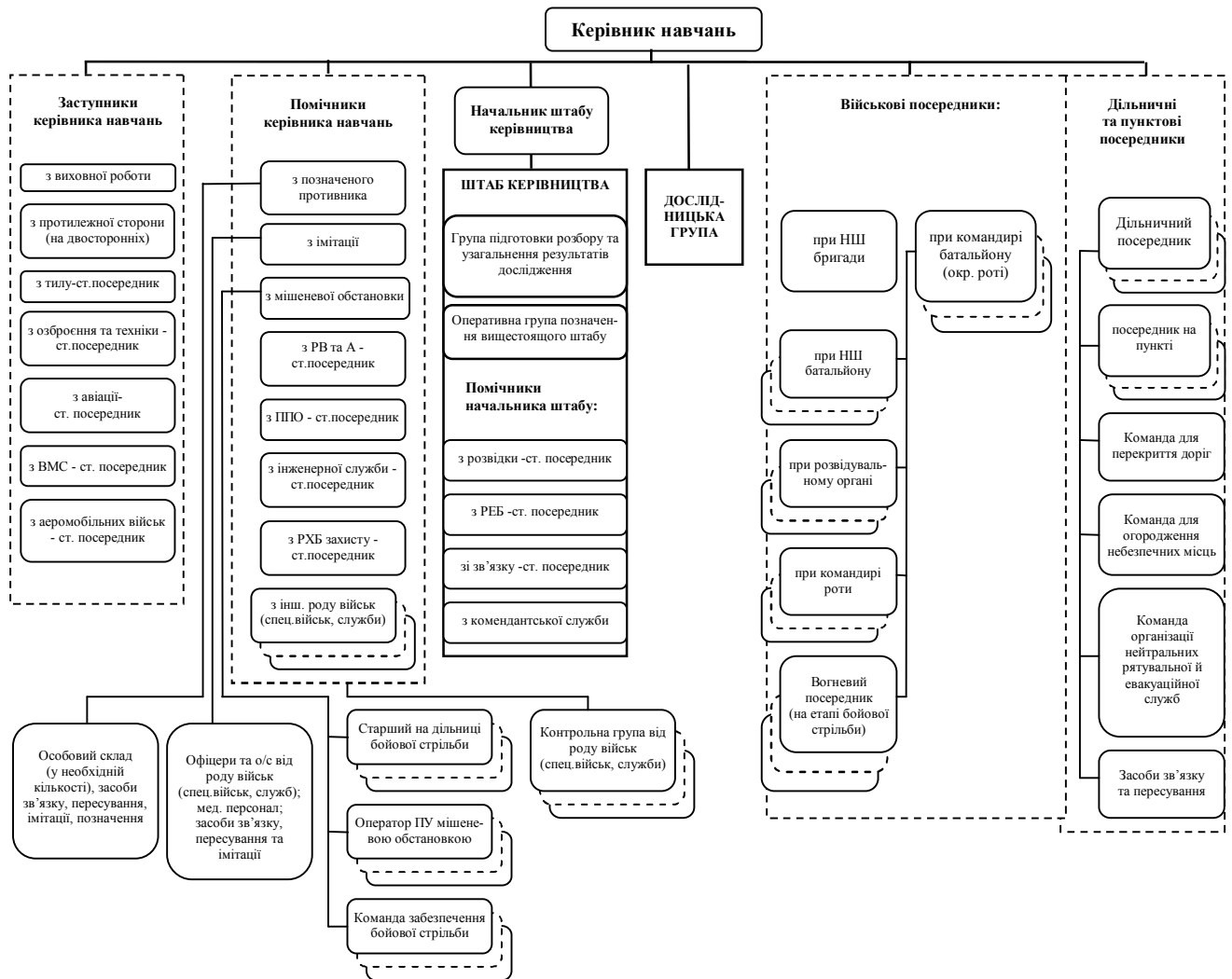

Рис. 1. Схема керівництва та посередницького апарату загальновійськових тактичних навчань

Рационалізація складу функціональних та структурних елементів керівництва і посередницького апарату є можливою у порівнянні основних показників загальновійськових навчань у Збройних Силах з тактико-спеціальними навчаннями у внутрішніх військах у ланці з'єднання (військова частина). Такими показниками можуть бути: площа району навчань, чисельність залучуваних військ, ступінь застосування озброєння, військової та іншої техніки, типові форми проведення розіграшу навчань, порядок проведення етапів бойової стрільби, обсяг використання імітаційних засобів тощо.

Аналіз Наставови [3] та практики проведення сучасних загальновійськових навчань дає змогу стверджувати, що у Збройних Силах застосовуються, принаймні, три основні форми розіграшу бойових дій – **розіграш бойових епізодів** (ударів авіації, високоточної зброї, артилерії, засобів ППО; застосування засобів РЕБ; дій військ у районах пожеж, затоплень, зонах зараження тощо); **розіграш зіткнень сторін**; **розіграш дій**

підрозділів забезпечення (бойового, технічного або тилового). Найбільш складним і відповідальним є розіграш зіткнень сторін, який може здійснюватися такими основними способами, як *зупинення військ після зближення сторін та їх розведення на нові рубежі; завчасне відведення військ однієї зі сторін; ведення ар'єргардних боїв; проходження через бойові порядки сторін (спосіб прохідних атак)*. У разі оснащення підрозділів, що навчаються, лазерними імітаторами стрільби й ураження основним способом розіграшу бойових дій, як правило, є *безупинний тактичний і вогневий контакт сторін*.

Повчальність розіграшу бойових дій на таких навчаннях досягається створенням характерних рис обстановки реального бою: показом впливу засобів ураження на всю глибину бойових порядків сторін, ведення бойових дій на кількох рубежах, за відсутності суцільного фронту, із взаємним уклиненням сторін (зокрема з військами сторони, що відходить або залишилася в оточенні), дій елементів бойових порядків під час руху

(висування резервів, проведення перегруповувань, зміни районів); створенням обстановки, що вимагає виключення лінійності розміщення військ сторін і стабільності лінії бойового зіткнення, одночасного виконання низки завдань (відбиття контратаки, знищення противника в тилу, боротьба з тактичними повітряними десантами, аеромобільними, диверсійними і диверсійно-розвідувальними групами) тощо.

Кількість особового складу, що може залучатися до бригадних загальновійськових навчань (з урахуванням посилення), – понад 1 500 осіб. Головним сенсом таких навчань є відпрацювання вміння та злагодженого застосування потужних видів зброї, броньованої техніки тощо. Площа району проведення бригадних загальновійськових навчань може бути від 150 до 300 кв. км. Для створення обстановки реального бою передбачаються *імітаційні райони (ділянки, поля), ділянки бойової стрільби (бомбометання), мішеневі поля* з установленими на них у великій кількості імітаційними засобами, мішенями, макетами; призначаються команди забезпечення бойової стрільби, імітаційні команди та старші зазначених районів (ділянок, полів), які підпорядковуються помічникам керівника навчань з імітації та мішеневої обстановки. Застосування значної кількості потужних видів озброєння та військової техніки, імітації на загальновійськових навчаннях змушує керівництво особливо ретельно ставитись до контролю за додержанням військами заходів безпеки, а для об'єктивного оцінювання дій сторін використовувати конкретні методики визначення процента викриття об'єктів (цілей) противника та втрат військ у процесі навчань. Тому для проведення таких навчань передбачається численний апарат посередників – військових (а на етапах бойової стрільби – і вогневих), які повинні контролювати роботу командирів та штабів, що навчаються (у тому числі додержання заходів безпеки), та дільничних (пунктових), які безпосередньо відповідають за повчальний розіграш навчань відповідно до вказівок керівника навчань. Крім посередників, від родів військ, спеціальних військ та служб призначаються контрольні групи.

Законодавчо визначено, що за надзвичайних обставин (ситуацій), навіть регіонального масштабу, внутрішні війська діють не самостійно, а лише беруть участь у виконанні певних завдань. Тому вищою формою підготовки до таких дій мають бути *спільні (міжвидомчі) навчання*. Утім, виходячи з того, що головним силовим компонентом на етапі розіграшу силових дій на таких навчаннях виступають групи оперативного шиккування саме від внутрішніх військ, готувати їх з'єднання і

військові частини потрібно окремо, у тому числі й у формі ТСН, заздалегідь до спільних навчань.

На тактико-спеціальних навчаннях у внутрішніх військах під час розіграшу керівництво особливу увагу приділяє навчання особового складу способам дій і додержанню законності застосування спеціальних засобів в умовах різкого ускладнення оперативної обстановки та як крайній захід – стрілецької зброї, а також заходам безпеки і порядку взаємного розпізнавання. Під оперативною обстановкою тут розуміється сукупність факторів і обставин, що склалися (або можуть скластися) на визначений момент часу в районі (зоні) відповідальності військової частини (з'єднання) ВВ, які зумовлені масштабними явищами соціально-політичного, техногенного, природного характеру і виражені через систему кількісних та якісних характеристик стану злочинності і правопорушень, охорони громадського порядку і громадської безпеки у співвідношенні зі здатністю військових частин (з'єднань) ВВ та правоохоронних органів своєчасно впливати на динаміку розвитку небажаних процесів.

У широкому розумінні, за аналогією до загальновійськових навчань, прийнятними формами розіграшу дій військ на ТСН можуть бути *розіграш тактичних епізодів та розіграш дій підрозділів забезпечення*. Тактико-спеціальні навчання у внутрішніх військах, як правило, проводяться односторонніми, а дії протилежної сторони (незаконних збройних формувань, груп злочинців, диверсійно-терористичних груп чи агресивного натовпу) позначаються завчасно підготовленим підрозділом або командою під керівництвом помічника керівника навчань з позначеного противника. Ставити за мету ТСН “знищення противника”, навіть при відпрацюванні навчальних питань стосовно протидії незаконним збройним формуванням, є некоректним, адже це суперечить загальноєвропейським принципам та стандартам застосування сил правопорядку [7]. Знищення – це крайній захід, тому за мету доцільніше ставити “пошук та знешкодження (або роззброєння)”. Виходячи з цього *розіграш зіткнень сторін* на ТСН може проводитися лише у формі розіграшу тактичного епізоду.

Проте зазначені прийнятні форми розіграшу для ТСН матимуть різноманітне змістовне наповнення залежно від теми навчань, яка визначається з урахуванням: призначення, організаційно-штатних структур та службового навантаження військових частин (підрозділів); складу тимчасових формувань та органів управління, створення яких передбачається у разі ускладнення оперативної обстановки; необхідності їх спільних дій у взаємодії з територіальними органами внутрішніх справ,

іншими взаємодіючими органами та підрозділами. Наведені чинники будуть головними і при визначенні масштабу залучення військ, але, як правило, їх кількість від однієї бригади (полку) не перевищуватиме 500 (300) осіб.

Теми ТСН бригадного рівня можуть мати різні назви, але за змістом дій військ, що навчатимуться, у межах завдань, які покладені на внутрішні війська, їх можна поділити на чотири групи.

До першої групи будемо відносити теми, пов'язані з участю військ у спеціальних операціях (діях) з припинення збройних зіткнень радикально налаштованих сторін, а також дій незаконних збройних формувань. До цієї ж групи можна віднести теми, пов'язані із затриманням особливо небезпечних і озброєних злочинців, які скоїли втечу.

Основними тактичними епізодами на таких навчаннях можуть бути “дії групи пошуку”, “дії групи блокування”, “дії штурмової групи” тощо. У процесі розіграшу зазначених тактичних епізодів доцільно передбачати *один або кілька етапів бойової стрільби із залученням бронетранспортерів та застосуванням стрілецької зброї*, наприклад, при “знищенні” засідок, рейдових загонів, диверсійно-терористичних груп. Також можуть плануватись удари армійської авіації. Для імітації вогневого впливу на таких навчаннях можуть застосовуватись не потужні засоби, як-то імітаційні патрони, вибухові пакети, освітлювальні та сигнальні реактивні патрони, холості набой та постріли, імітатори спалахів пострілів. Удари авіації імітуються заходженням вертольотів на ціль і пуском серії сигнальних ракет встановленого кольору.

З урахуванням пошукових можливостей відповідних груп оперативного шиккування, чисельності цих груп, а також тривалості бригадних ТСН площа їх району проведення може складати не більше 30 кв. км.

До другої групи доцільно включити теми, пов'язані з припиненням групових порушень громадського порядку, масових заворушень, що супроводжуються вчиненням насильства, із застосуванням зброї або інших предметів, які використовуються як зброя тощо.

Основними тактичними епізодами на таких навчаннях можуть бути “дії групи блокування”, “дії групи розосередження”, “дії групи вилучення”, а етап бойової стрільби може плануватись лише для групи снайперів. Імітація застосування спеціальних засобів здійснюється з використанням димів та вибухових пакетів. Район проведення таких навчань буде обмежуватись територією, яка не перевищуватиме розміри, наприклад, центральної площі обласного центру з частиною прилеглих вулиць.

Третю групу складатимуть теми, пов'язані з виконанням завдань з попередження та припинення терористичних актів на об'єкті, що охороняється, або на іншому потенційно уразливому об'єкті. Тактичні епізоди на цих навчаннях розігруються за елементами спеціальної операції, як-то блокування, пошук і захоплення. Паралельно відпрацьовуються дії груп прикриття, застосування спеціальних засобів тощо. Порядок проведення етапу бойової стрільби та застосування імітації – аналогічні, як і для тем навчань другої групи. *Районом проведення таких навчань, як правило, вибирають територію об'єкта, що охороняється, або прилеглу до потенційно уразливого об'єкта територію.*

До четвертої групи будемо відносити теми, пов'язані з участю військ у діях режимно-карантинного характеру (участь у забезпеченні громадського порядку та організації взаємодії із Силами цивільного захисту під час ліквідації наслідків техногенно-екологічних аварій; участь у проведенні карантинних заходів під час епідемій, епізоотій та епіфітотій тощо). Основними тактичними епізодами на таких навчаннях можуть бути дії груп оточення, патрулювання, охорони або інших груп оперативного шиккування у разі ускладнення обстановки (наприклад, у випадках раптової зміни меж району надзвичайної ситуації, припинення масових мародерських проявів чи порушень кордонів обсервації тощо). Реакція тих, хто навчається, має бути адекватною до нарощування обстановки, може передбачати використання спеціальних засобів. Застосування зброї у цих діях є винятковим, тому етап бойової стрільби на таких навчаннях, як правило, не передбачається. Для повчального відпрацювання зладжених дій груп оперативного шиккування військ за надзвичайних ситуацій площа району навчань може обмежуватись 1-2 кв. км.

Очевидно, що найбільш масштабними для з'єднання (військової частини) внутрішніх військ є навчання, що проводитимуться за тематикою першої групи. Тому, розробляючи типову раціональну структуру керівництва та посередницького апарату, потрібно орієнтуватися на показники саме таких навчань, вважаючи, що для інших тем вона буде достатньою.

Підсумкові дані порівнювання показників загальновійськових навчань у бригадній (полковій) ланці Збройних Сил і тактико-спеціальних навчань у відповідній ланці внутрішніх військ наведені у табл. 1.

З аналізу розіграшу дій військ на тактико-спеціальних навчаннях у порівнянні із загальновійськовими, а також даних табл. 1 впливають такі доводи на користь спрощення апарату керівництва та посередницького апарату.

Порівняння основних показників загальновійськових навчань у Збройних Силах і тактико-спеціальних навчань у внутрішніх військах в ланці з'єднання (військова частина)

Назва показника	Характеристика показника	
	для загальновійськового навчання	для тактико-спеціального навчання
Площа району навчань	Від 150 до 300 кв. км	До 30 кв. км
Чисельність залучення військ	1500 осіб і більше	300 – 500 осіб
Ступінь застосування озброєння, військової та іншої техніки	Передбачається застосування авіації, широко застосовується потужні види зброї, бронетехніки, інженерної та інших видів техніки	Передбачається можливість застосування бойових вертольотів, бронетранспортерів та стрілецької зброї
Типові форми проведення розіграшу навчань	Розиграш бойових епізодів дій частин, підрозділів; розиграш зіткнень сторін; розиграш дій підрозділів забезпечення	Розиграш тактичних епізодів дій груп оперативного шиккування або бойових порядків (зіткнення сторін розглядається як тактичний епізод); розиграш дій підрозділів забезпечення
Порядок проведення етапів бойової стрільби	Стрільба проводиться комплексно зі всіх видів зброї (танків, гармат наземної та зенітної артилерії, мінометів, стрілецької зброї тощо). Передбачаються ділянки бойової стрільби, бомбометання, мішеневі поля	Може проводитися бойова стрільба з БТР та стрілецької зброї
Обсяг та складність використання імітаційних засобів	Імітуються удари авіації, стрільба артилерії, танків, БМП, БТР, всіх видів стрілецької зброї, вогневі нальоти артилерії, розриви мін, застосування напалму, отруйних речовин тощо; передбачаються імітаційні райони (ділянки, поля)	Імітується застосування спеціальних засобів, може імітуватися стрільба зі стрілецької зброї, БТР, в окремих випадках – застосування звичайних авіаційних засобів ураження

Значно спрощений порівняно із загальновійськовими навчаннями порядок проведення бойової стрільби та менший обсяг використання імітаційних засобів дозволяють не передбачати як окремі функціональні елементи посади помічників керівника навчань, а включити їх до складу штабу керівництва помічниками начальника штабу (далі – ПНШ). При цьому посади помічників з позначеного противника та імітації припустимо поєднати в одній особі.

Тактика дій внутрішніх військ, просторові показники ТСН, ступінь застосування озброєння, військової та іншої техніки дозволяють функції військових та дільничних посередників поєднати, водночас підвищивши роль штабу керівництва у повчальному розіграшу навчань; посередників призначати при командирах груп оперативного шиккування та найбільш важливих бойових порядків, як правило, тих, які діють у відриві від пункту управління керівництва або поза межами видимості керівника навчань, а загальне керівництво посередницьким апаратом покласти на посередника

при начальнику штабу бригади (полку).

У складі штабу керівництва доцільно передбачити орган, що є відповідальний на етапі підготовки за планування навчань, а на етапі проведення, у взаємодії з посередницьким апаратом, – за повчальний розіграш. Тому до складу зазначеного органу потрібно включити ПНШ з умовного противника та імітації, ПНШ з мішеневої обстановки (за наявності етапу бойової стрільби), а також 3-5 офіцерів для позначення вищестоячого штабу і підготовки розбору від оперативних управлінь (відділів, відділень) та управлінь (відділів, відділень) бойової підготовки. На чолі такого органу управління (назвемо його *групою планування та розігрування*), урахувавши його важливість, слід призначити заступника начальника штабу органу управління, який проводить навчання, і виділити у його розпорядження команду позначення та імітації. До її складу включити підрозділ, що позначає дії противника та, у разі необхідності, спеціаліста з імітації, а також команду забезпечення бойової стрільби, огороження небезпечних місць

та перекриття доріг. У складі зазначених команд передбачити медичний персонал, засоби зв'язку та пересування.

Дослідницька група на ТСН, як правило, досліджуватиме дії органів управління, що навчатимуться, або певних груп оперативного шиккування (бойового порядку) безпосередньо на місцевості. Водночас, зважаючи на те, що ця група працює зазвичай в інтересах штабу керівництва, відокремлювати її немає сенсу, тобто дослідницьку групу доцільно вважати елементом штабу.

Для розіграшу дій підрозділів тилового та технічного забезпечення, а також для відповідного забезпечення керівництва та посередницького апарату при заступниках керівника навчань з тилу та озброєння і техніки варто передбачити групи тилового і технічного забезпечення з необхідними

силами та засобами.

У разі залучення до ТСН підрозділів від взаємодіючих структур потрібно призначити відповідного заступника керівника навчань (він же – старший посередник від структури, що залучається), а до складу штабу керівництва – відповідну оперативну групу.

З наведеного аналізу та міркувань випливає, що схема керівництва та посередницького апарату на тактико-спеціальних навчаннях у ланці з'єднання (військова частина) повинна мати вигляд, як зображено на рис. 2.

Висновки

Тактика дій внутрішніх військ, просторові показники, ступінь застосування озброєння, військової та іншої техніки, значно спрощений порядок проведення бойової стрільби та менший

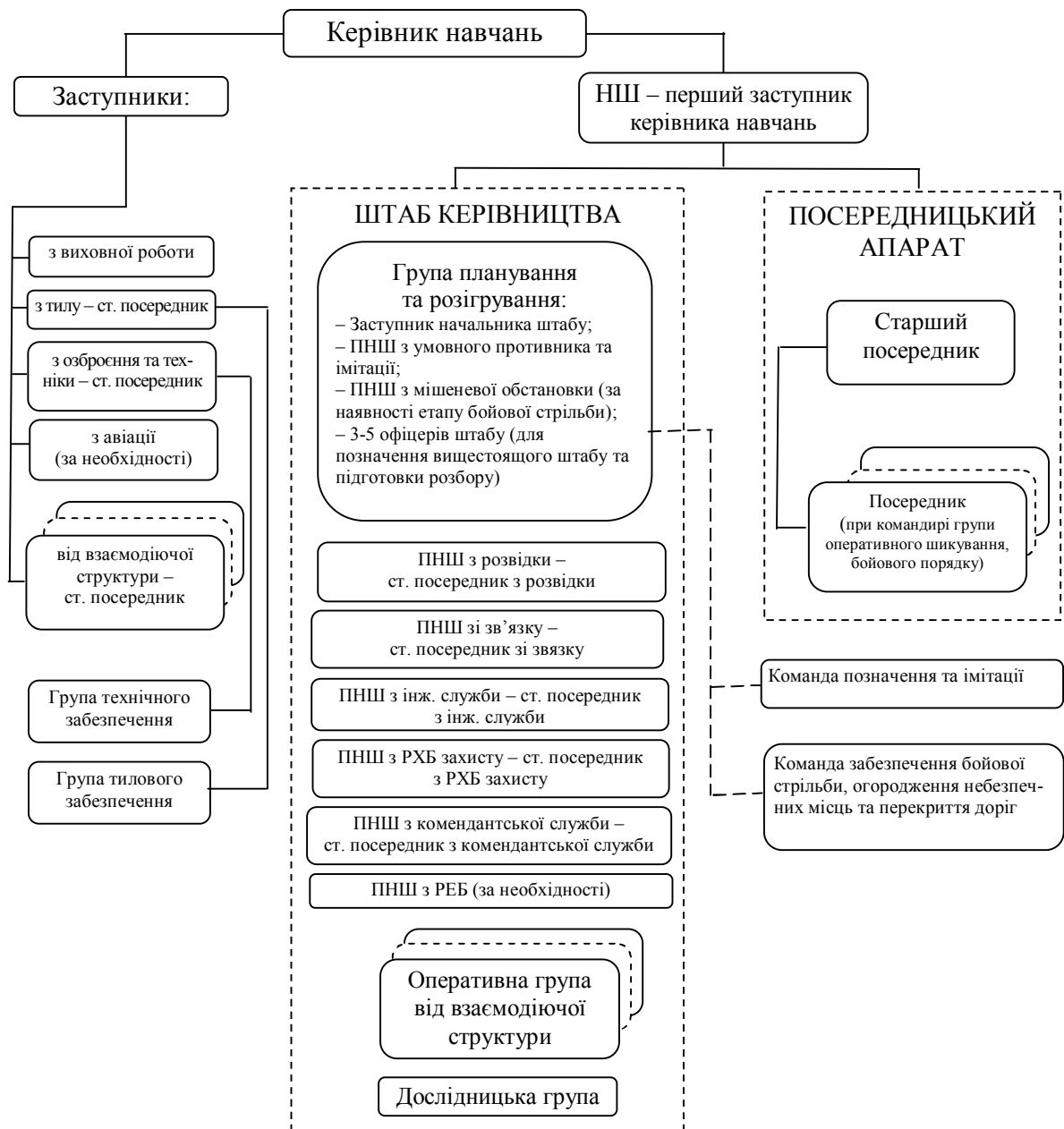

Рис. 2. Схема організації керівництва та посередницького апарату тактико-спеціальних навчань (варіант)

обсяг використання імітаційних засобів дозволяють значною мірою скоротити апарат керівництва та посередників на ТСН (у порівнянні з тактичними загальновійськовими навчаннями).

Організованість і повчальність навчань, головним чином, залежать від особистої підготовленості керівництва та посередницького апарату.

Розіграш навчань проводиться в рамках створеної обстановки, згідно з рішеннями командирів (начальників), які навчаються, *але не за завчасно розробленим сценарієм*.

На ТСН під час розіграшу особлива увага має приділятися навчанню особового складу способом дій і додержанню законності застосування спеціальних засобів в умовах різкого ускладнення оперативної обстановки і лише як крайній захід – стрілецької зброї. В іншому разі це суперечить загальноєвропейським принципам та стандартам застосування сил правопорядку.

Список використаних джерел

1. Жуков Г. К. Воспоминания и размышления. Т. 1 / Г. К. Жуков. – М. : Изд-во Агентства печати “Новости”, 1978. – С. 187.

2. Методичні рекомендації щодо підготовки та проведення командно-штабних навчань та командно-штабних тренувань. – К. : Головне управління внутрішніх військ МВС України, 2002. – 77 с.

3. Наставление по организации и проведению общевойсковых тактических учений и командно-штабных учений на местности. – М. : Воениздат, 1984. – 192 с.

4. Кудряшов В. В. Методика тактико-специальной подготовки : учебник / В. В. Кудряшов. – М. : Воениздат, 1983. – 280 с.

5. Ролін І. Ф. Організація та проведення тактико-спеціального навчання зі з'єднанням (військовою частиною) внутрішніх військ / І. Ф. Ролін // *Честь і закон*. – 2009. – № 3. – С. 24–35.

6. Шмаков О. М. Словник офіцера внутрішніх військ з воєнно-наукових питань / О. М. Шмаков. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2009. – С. 408.

7. Фелісіте Жан-Батіст. Загальні принципи та стандарти щодо забезпечення громадської безпеки / Жан-Батіст Фелісіте // *Збірник тез доповідей науково-практичної конференції*. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2007. – С. 16–23.

Стаття надійшла до редакції 19.02.2010 р.